

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 209/2010-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. septembra 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti V. B., R., zastúpeného advokátom JUDr. J. F., T., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009, za účasti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. B. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009 p o r u š e n é b o l o .

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť V. B. trovy konania v sume 149,23 € (slovom stoštyridsaťdeväť eur a dvadsaťtri centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. J. F., T., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. februára 2010 doručená sťažnosť V. B., R. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. F., T., ktorou namieta porušenie svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj porušenie svojho práva na pokojné užívanie svojho majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ si na Obvodnom pozemkovom úrade v R. (ďalej len „pozemkový úrad“) uplatnil „reštitučný návrh“ v súlade s ustanovením § 3 ods. 1 písm. n) zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o navrátení vlastníctva k pozemkom“ alebo „zákon č. 503/2003 Z. z.“), ktorému pozemkový úrad rozhodnutím č. 2008/00046 zo 7. februára 2008 nevyhovел.

Sťažovateľ sa žalobou v rámci správneho súdnictva domáhal preskúmania zákonnosti označeného rozhodnutia pozemkového úradu; o žalobe rozhodol Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 7 Sp 4/2008 zo 17. októbra 2008, ktorým rozhodnutie pozemkového úradu potvrdil. O odvolaní sťažovateľa proti označenému rozsudku krajského súdu rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009 (ďalej aj „namietaný rozsudok“), ktorým rozsudok krajského súdu potvrdil.

Sťažovateľ v sťažnosti najmä namieta, že „... o reštitučnom nároku na totožnú majetkovú podstatu len na majetkové podiely môjho brata O. B. Najvyšší súd SR rozhodol kladne o priznaní jeho reštitučných nárokov, svojím rozsudkom 6 Sžo 240/2008, zo dňa 14. októbra 2009“.

V sťažnosti sa ďalej uvádza:

«Rozhodnutie Obv. pozemkového úradu i prvostupňového súdu, ako aj rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutia vo veci reštitúcie. Sporné pozemky sú od roku 1954 zatopené vodným dielom – R. S vlastníkmi a spoluvlastníkmi pred samotnou výstavbou vodného diela, štát resp. iný štátny subjekt neuzatvoril nájomnú zmluvu. Rovnako štát resp. iný štátny subjekt pozemky nevykúpil. V roku 1963 štát po 9-tich rokoch cestou Rozhodnutia Finančného odboru ONV R. číslo Fin. 88/ev.19/H/ 1962 máj, zo dňa 28. 06. 1963 „legalizoval“ zoštátnenie pôdy za porušenia základných ľudských práv (štát neplatí nájom za zatopenú pôdu, nevykupuje zatopenú pôdu) Fin. odbor – ONV R., nielenže nezákonne odňal pôdu právnym predchodcom reštituentom, ale navyše odňal právo odvolať sa, lebo z 376 vlastníkom svoje rozhodnutie doručuje až „dvom vlastníkom“. Vtedajšie Stredisko geodézia v R. vidiac celý rád nezákonnosti v konaní nezapísalo prevod vlastníctva fyzických osôb na štát. Tento stav trval najmenej do 16. 07. 1997. Účinnosť zák. č. 403/1990 Zb. nastala dňom 01. 11. 1990 a lehota na uplatnenie nárokov z cit. zákona bola 6-mesiacov t. j. do 01. 05. 1991.

... je zrejmé, že počas plynutia reštitučnej lehoty podľa ust. zákona 403/1990 Zb. nebolo možné uplatniť reštitučný nárok. Dôvodom bola ta skutočnosť, že pozemky boli zapísané v katastri na našich právnych predchodcov. Neboli zapísané vo vlastníctve štátu.

Nebola ešte známa povinná osoba – štát, resp. iný štátny subjekt, ktorý by podľa zák. č. 403/1990 Zb. mohol byť zákonne povinnou osobou. Správny orgán a súdy si neuvedomili skutočnosť, že voči otcovi žiadateľa, ktorý bol v katastri nehnuteľnosti zapísaný ako vlastník nemôže sa zahájiť reštitučné konanie. Z opísaných príčin vlastníci zatopených pozemkoch nemali právny titul na reštitúciu podľa ust. cit. v zák. č. 403/1990 Zb.»

Podľa sťažovateľa «Správny orgán, ani súdy sa nevyporiadali so skutočnosťou, že Správa katastra v R. vykonala záznam o prevode vlastníctva fyzických osôb na štát na základe – listiny = rozhodnutie Fin. odboru ONV R., po 16. 07. 1997 na základe neplatného rozhodnutia Fin. odboru ONV R. Cit. rozhodnutie Fin. odboru ONV – R. malo právny rámec vo vládnom nár. č. 15/1959, ktoré bolo zrušené zák. č. 403/1990 Zb. ku dňu 01. 11. 1990. Teda takto „nezákonne „vznikla“ povinná osoba V. po 16. 07. 1997. V. š. p. M. pozemky zdelimitoval na Slov. pozemkový fond a ten ich predal 2-om býv. pracovníkom rybárskeho podniku.».

Podľa tvrdenia sťažovateľa „Reštitúcia je opodstatnená zmysle § 3 ods. 1, písm. n, zák. č. 503/2003 Z. z. lebo podľa tohto zák. sa vlastnícke právo vracia k pozemkom, ktoré tvoria poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patria a navrátenie vlastníctva k pozemkom nebolo vydané podľa osobitných predpisov.

Podľa § 2 ods. 1 vládneho nár. č. 15/1959 Zb. sa toto nariadenie vzťahovalo na veci, ktoré boli vo vlastníctve fyzických osôb a ich celkom alebo prevažne užívali organizácie soc. sektora na plnenie svojich úloh a to na základe nájomného alebo iného práv. pomeru vzniknutého pred začiatkom účinnosti tohto nar. t. j. pred dátumom 25. 03. 1959.

Zo spisu a listinných dôkazoch nebolo preukázané, že by soc. organizácia Š. n. p. S., ktorej nehnuteľnosti boli štátom dané do správy rozhodnutím Fin. odboru ONV R. zo dňa 28. 06. 1963 č. Fin. 88/ev.19 /H/1962-máj mala s vlastníkmi nehnuteľností, fyzickými osobami a teda mojim právnym predchodcom nájomné zmluvy na poľnohospodársku pôdu, resp. že by socialistická organizácia užívala túto nehnuteľnosť, prípadne na základe iného právneho pomeru vzniknutého pred dátumom 15. 03. 1959 v zmysle §§ 1, 3 vyhl. č. 88/1959 Ú. l.

Zo spisu nebol preukázaný nájomný vzťah alebo iný práv. pomer a nebol preukázaný pokus o odkupovanie nehnuteľnosti v zmysle § 4 vl. nar. 15/1959 Zb. a § 7 ods. 1 vyhl. č. 88/1959 Ú. l.

Zo spisu nebolo preukázané, že by po prechode najatej veci bolo rozhodované o náhrade v zmysle § 4 ods. 3, 5 vl. nar. 15/1959 Zb. a § 9, 10 vyhl. č. 88/1959 Ú. l.

Rozhodnutie Fin. odboru ONV R. zo dňa 28. 06. 1963 č. Fin. 88/ev.19/H 1962-máj bolo vydané preto v rozpore s vtedy platnými predpismi t. j. vl. nar. č. 15/1959 Zb. a § 9, 10, vyhl. 88/1959 Ú. l., lebo bolo rozhodnuté o prechode vlastníctva bez toho, že by existovali nájomné zmluvy alebo iný právny pomer pred účinnosťou vl. nar. a k prechodu vlastníckeho práva došlo bez náhrady.

V náleze ÚS - ČR spis. zn. IV ÚS 2/01 zo dňa 19. 11. 2001, ktorý pripájam sa riešila podobná vec reštitučného majetku. Právne závery Ústavného súdu ČR je možné v celom rozsahu použiť aj na tento prípad, nakoľko v tom čase existovala Československa republika, aj reštitučné zákony boli spoločné do rozdelenia ČSFR na samostatné štáty.“

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sťažovateľ žiada, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1.) Základné práva občana V. B., podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 11 ods. 1, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli rozsudkom Najvyššieho súdu SR v Bratislave zo dňa 18. 11. 2009 pod spis. zn. 2 Sžo 12/2009, ktorým potvrdil rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 17. 10. 2008 č. k. 7 Sp 4/2008-31 porušené.

2.) Zrušuje rozsudok NS SR v Bratislave zo dňa 18. 11. 2009 pod sp. zn. 2 Sžo 12/2009 v celom rozsahu a vec vracia NS SR Bratislava na ďalšie konanie.

3.) NS SR Bratislava je povinný zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania pozostávajúce z trov práv. zastúpenia v sume 149,23 € do dvoch mesiacoch od právoplatnosti tohto nálezu.“

Na výzvu ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadrila podpredsedníčka najvyššieho súdu v prípise č. k. KP 4/2010-13 z 15. marca 2010, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Podstatou ústavnej sťažnosti sú námietky, že o reštitučnom nároku na totožnú majetkovú podstatu, len na majetkové podiely brata sťažovateľa (O. B.) rozhodol Najvyšší súd SR kladne rozsudkom zo dňa 14. októbra 2009, sp. zn. 6 Sžo 240/2008. Ďalej sťažovateľ uviedol, že rozhodnutia obvodného pozemkového úradu a súdov sú postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutia vo veci reštitúcie; sporné pozemky sú od roku 1954 zatopené vodným dielom – R.; s vlastníkmi a spoluvlastníkmi pred samotnou výstavbou vodného diela, štát resp. iný štátny subjekt neuzatvoril nájomnú zmluvu. Prevod vlastníctva fyzických osôb na štát nebol zapísaný (do roku 1997), preto počas plynutia reštitučnej lehoty podľa ustanovenia zákona č. 403/1990 Zb. nebolo možné uplatniť reštitučný nárok. Dôvodom bola tá skutočnosť, že pozemky boli zapísané v katastri na právnych predchodcov sťažovateľa; neboli zapísané vo vlastníctve štátu, a preto nebola známa povinná osoba.

Najvyšší súd po prejednaní danej veci dospel k záveru, že nedošlo k vyvlastneniu predmetnej nehnuteľnosti, ale k prechodu vlastníctva podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektora, čo bol reštitučný titul podľa § 1 zákona č. 403/1990 Zb. o zmiernení následkov niektorých majetkových krívd v znení neskorších predpisov. K prechodu vlastníctva na štát došlo rozhodnutím Finančného odboru ONV R. číslo Fin. 88/ev.19/H/1962- máj zo dňa 28. 6. 1963, sťažovateľ, resp. jeho právny predchodca mali toto rozhodnutie k dispozícii aj počas plynutia reštitučnej lehoty podľa zákona č. 403/1990 Zb. a uvedený nárok mohli uplatniť. Na tom nič nemení skutočnosť, že prevod podľa uvedeného rozhodnutia nebol realizovaný v evidencii nehnuteľností (pred 1. 4. 1964 pozemková kniha, po 1. 4. 1964 stredisko geodézie), lebo ani zápisy v pozemkovej knihe, ani zápis právnych vzťahov k nehnuteľnostiam do evidencie nehnuteľností nemali v uvedenom období konštitutívny charakter. To znamená, že k prechodu vlastníctva došlo na základe rozhodnutia správneho orgánu (pri splnení zákonných podmienok) bez ohľadu na to, či bola zmena vyznačená v pozemkovej knihe resp. v evidencii nehnuteľností na príslušnom orgáne geodézie a kartografie.

Vychádzajúc z uvedeného považuje Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosť sťažovateľa za nedôvodnú a navrhuje, aby jej Ústavný súd Slovenskej republiky nevyhovел.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 209/2010-12 z 20. mája 2010 ju prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa a predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu najvyššieho súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby prípadne doplnil predchádzajúce vyjadrenie k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľa a predsedníčka správneho kolégia najvyššieho súdu v odpovedi na výzvy ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, pričom predsedníčka správneho kolégia najvyššieho súdu zároveň v odpovedi uviedla, že najvyšší súd sa pridrižiava doterajšieho vyjadrenia.

Vzhľadom na oznámenia právneho zástupcu sťažovateľa a predsedníčky správneho kolégia najvyššieho súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva

alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 1 prvej vety dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať majetok.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Vychádzajúc zo svojho ústavného postavenia ústavný súd v zásade nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať skutkové závery a právne názory všeobecného súdu vyjadrené v jeho rozhodnutiach. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Vychádzajúc z uvedených právnych názorov bolo úlohou ústavného súdu posúdiť námietky sťažovateľa uplatnené v sťažnosti proti rozsudku najvyššieho súdu sp. zn.

2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009, najmä z hľadiska rešpektovania záruk vyplývajúcich mu z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny.

Z časti I tohto nálezu vyplýva, že podstatou sťažnosti sťažovateľa sú dve kľúčové námietky:

1. „odlišnosť“ právnych názorov najvyššieho súdu vyjadrených v namietanom rozsudku v porovnaní s právnymi názormi vyjadrenými v jeho rozsudku sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009, ktorý sa týkal reštitučného nároku na totožnú majetkovú podstatu sťažovateľovho brata O. B.,

2. „nesprávnosť“ (ústavná neudržateľnosť) právnych názorov najvyššieho súdu vyjadrených v rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009.

II.1 Relevantné ustanovenia zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov

Podľa § 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom tento zákon upravuje navrátenie vlastníctva k pozemkom, ktoré neboli vydané podľa osobitného predpisu. Vlastnícke právo sa vracia k pozemkom, ktoré tvoria

- a) poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patria,
- b) lesný pôdny fond.

Podľa § 2 ods. 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom právo na navrátenie vlastníctva k pozemkom podľa tohto zákona môže uplatniť oprávnená osoba, ktorá je občanom Slovenskej republiky s trvalým pobytom na jej území a ktorej pozemok prešiel na štát alebo na inú právnickú osobu v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 (ďalej len „rozhodujúce obdobie“) spôsobom uvedeným v ustanovení § 3.

Podľa § 3 ods. 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom oprávneným osobám sa navráti vlastníctvo k pozemku, ktorý prešiel na štát alebo na inú právnickú osobu v dôsledku

a) výroku o prepadnutí majetku, prepadnutí veci alebo zhabaní veci v trestnom konaní, prípadne v trestnom konaní správnom podľa skorších predpisov, ak bol výrok zrušený podľa osobitných predpisov,

b) odňatia bez náhrady postupom podľa zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy alebo podľa zákona č. 46/1948 Zb. o novej pozemkovej reforme,

c) postupu podľa § 453a Občianskeho zákonníka alebo podľa § 287a zákona č. 87/1950 Zb. SNR o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení zákona č. 67/1952 Zb.,

d) odňatia bez náhrady postupom podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 81/1949 Zb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov,

e) vyhlásenia zmluvy o postúpení pohľadávok pre prípad vyst'ahovania (tzv. renunciačné vyhlásenie),

f) toho, že občan zdržiavajúci sa v cudzine nehnuteľnosť zanechal na území Slovenskej republiky alebo ktorého majetok prešiel na štát podľa zákona č. 183/1950 Zb. o majetku zanechanom na území Československej republiky osobami, ktoré optovali pre Zväz sovietskych socialistických republík a presídlili na jeho územie,

g) zmluvy o darovaní nehnuteľnosti uzavretej darcom v tiesni,

h) dražobného konania uskutočneného na úhradu pohľadávky štátu,

i) súdneho rozhodnutia, ktorým sa vyhlásila za neplatnú zmluva o prevode majetku, ktorú občan pred odchodom do cudziny previedol vec na iného, ak dôvodom neplatnosti bolo opustenie republiky, prípadne uznanie takejto zmluvy účastníka za neplatnú; v takom prípade je oprávnenou osobou nadobúdateľa podľa uvedenej zmluvy, a to aj ak táto zmluva nenadobudla účinnosť,

j) kúpnej zmluvy uzavretej v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok,

k) odmietnutia dedičstva v dedičskom konaní urobeného v tiesni,

l) vyvlastnenia za náhradu, ak nehnuteľnosť existuje a nikdy neslúžila na účel, na ktorý bola vyvlastnená,

- m) vyvlastnenia bez vyplatenia náhrady,
- n) znárodnenia vykonaného v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo bez vyplatenia náhrady,
- o) prevzatia nehnuteľnosti bez právneho dôvodu,
- p) politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznané ľudské práva a slobody,
- r) odovzdania do vlastníctva družstva podľa osobitných predpisov,
- s) prikázania do užívania právnickej osoby na základe zákona č. 55/1947 Zb. o pomoci roľníkom pri uskutočňovaní poľnohospodárskeho výrobného plánu alebo vládneho nariadenia č. 50/1955 Zb. o niektorých opatreniach na zabezpečenie poľnohospodárskej výroby,
- t) prevodu na štát spoločne užívaných singulárnych lesov a lesných družstiev, ak členmi družstva boli aj fyzické osoby; na prevzatie tohto majetku sa použijú osobitné predpisy.

V súlade s § 1 zákona č. 403/1990 Zb. o zmiernení následkov niektorých majetkových krívd v znení neskorších predpisov sa tento zákon vzťahoval na následky majetkových krívd spôsobených fyzickým a súkromným právnickým osobám odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľným, prípadne hnutel'ným veciam podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektoru (ďalej len „vládne nariadenie č. 15/1959 Zb.“), podľa zákona č. 71/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektoru, podľa zákona č. 71/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorého súkromného domového majetku a znárodnením, zoštátnením na základe výmerov niektorých odvetvových ministerstiev vydaných po roku 1955 a odvolávajúcich sa na znárodňovacie predpisy z roku 1948. Za odňatie vlastníckeho práva podľa tohto zákona sa považoval aj prechod vlastníckeho práva na základe kúpnej zmluvy podľa § 4 ods. 1 a 2 vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. Podľa § 2 ods. 1 vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. sa toto nariadenie vzťahuje na veci, ktoré sú vo vlastníctve fyzických osôb alebo právnických osôb, a ich celkom, prípadne prevažne užívajú organizácie socialistického sektora na

plnenie svojich úloh, a to na základe nájomného alebo iného právneho pomeru vzniknutého pred začiatkom účinnosti tohto nariadenia.

II.2 K odlišnosti právnych názorov najvyššieho súdu vyjadrených v identických, resp. obdobných právnych veciach

Sťažovateľ predovšetkým namieta, že najvyšší súd založil namietaný rozsudok na odlišných právnych názoroch, než na akých je založený jeho rozsudok sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009, ktorý sa týkal reštitučného nároku sťažovateľovho brata O. B. vo vzťahu k „*tej istej majetkovej podstate, len iných podieloch*“. Ústavný súd v tejto súvislosti posudzoval, či tvrdenie sťažovateľa, že v danom prípade ide o identickú, resp. obdobnú vec, zodpovedá skutočnosti.

Ústavný súd považoval v nadväznosti na túto námietku sťažovateľa v prvom rade za potrebné poznamenať, že mu neprislúcha zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov a suplovať tak poslanie, ktoré zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] zveruje práve najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu okrem iného priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (I. ÚS 17/01, III. ÚS 346/05).

Úlohou ústavného súdu v namietanej veci však je posúdiť námietku sťažovateľa týkajúcu sa práve rozdielneho právneho posúdenia skutkovo rovnakej otázky v spojení s možným porušením sťažovateľom označených článkov ústavy, listiny a dodatkového protokolu.

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že oba rozsudky najvyššieho súdu (sp. zn. 2 Sžo 12/2009 a sp. zn. 6 Sžo 240/2008) sa vzťahujú na identickú majetkovú podstatu („*pozemky v katastrálnom území H. zapísané v pozemkovoknižnej vložke č. 40 ako parc. č. 3180, 3181 a 3182, v pozemkovoknižnej vložke č. 1040 ako parc. č. 2913, 2914, 2915, 2916, v pozemkovoknižnej vložke č. 1290 ako parc. č. 3052, 3055, 3058 a 3061*

a v pozemkovoknižnej vložke č. 1444 ako parc. č. 4642/1,2,3,4; 4643, 4619, 4620, 4621/1,2,3,4; 4622/1,2,3,4“).

V oboch prípadoch došlo k prechodu vlastníckeho práva k uvedeným nehnuteľnostiam z právneho predchodcu sťažovateľa a jeho brata (O. B.) na štát na základe rozhodnutia Okresného národného výboru v R. č. Fin. 88/ev.19/H/1962-máj z 28. júna 1963 podľa nariadenia vlády č. 15/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektora a vyhlášky č. 88/1959 Ú. v. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektora.

V oboch prípadoch sťažovateľ a jeho brat zhodne namietali, že sú „oprávnenými osobami podľa zákona o navrátení vlastníctva, keďže predmetné pozemky prešli na štát v rozpore s vtedy platnými predpismi a bez vyplatenia náhrady, čím došlo k porušeniu ich základného ľudského práva na vlastníctvo“.

V odôvodnení namietaného rozsudku najvyšší súd okrem iného uviedol:

„Odvolací súd zastáva názor, že prvostupňový súd v konaní a rozhodovaní o návrhu navrhovateľa postupoval v intenciách vyššie citovaných zákonných ustanovení OSP.

... Krajský súd sa v odôvodnení potvrdzujúceho rozsudku vypořiadal s námietkami navrhovateľa uvedenými v opravnom prostriedku proti rozhodnutiu správneho orgánu, jasne a zrozumiteľne uviedol, z ktorých dokladov nachádzajúcich sa v spise odporcu vyplýva, že k prechodu vlastníctva došlo podľa nariadenia č. 15/1959 Zb. a preto si tento reštitučný nárok mal navrhovateľ uplatniť podľa zákona č. 403/1990 Zb. Z obsahu predložených spisov vyplýva, že predmetné nehnuteľnosti neboli vyvlastnené, ani znárodnené, ale k prechodu vlastníctva na štát došlo podľa nariadenia č. 15/1959 Zb. Pokiaľ navrhovateľ v odvolaní namietal, že predmetné nehnuteľnosti boli znárodnené v rozpore s vtedy platnými predpismi a postupom porušujúcim všeobecne uznávané ľudské práva a slobody odvolací súd poukazuje na to, že v konaní nebolo preukázané, že by rozhodnutím Okresného národného výboru v R. č. Fin. 88/ev.19/H/1962-máj z 28. júna 1963, na základe ktorého došlo k prechodu vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam na štát, bol porušený v tom čase platný právny predpis. Toto rozhodnutie

nadobudlo právoplatnosť 15. augusta 1963 a v dôsledku toho sa stalo vykonateľným. Preto pokiaľ navrhovateľ spochybňoval nezákonnosť tohto rozhodnutia v dôsledku jeho údajného nedoručenia všetkým účastníkom konania, ktorých sa dotýkalo, odvolací súd pripomína, že nemožno bez ďalšieho spochybňovať právoplatnosť rozhodnutí správnych orgánov, pokiaľ je rozhodnutie opatrené doložkou právoplatnosti. Vzhľadom na skartačné pravidlá a lehoty, ktoré uplynuli, by zisťovania, kedy a akým spôsobom boli v päťdesiatych, resp. šesťdesiatych rokoch minulého storočia doručované rozhodnutia správnych orgánov a spochybňovanie ich právoplatnosti (bez relevantných dôkazov) mohlo viesť do štátu chaos a negovať jeden dôležitý právny inštitút – právoplatnosť rozhodnutí správnych orgánov.

... navrhovateľ bol oprávnený žiadať vrátenie majetku, ktorého boli vlastníkom jeho predchodcovia, za predpokladu, že splní zákonom stanovené podmienky, t. j. medzi inými, že žiada o majetok, ktorý prešiel na štát v dôsledku skutočností vymenovaných v § 3 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. Z vykonaného dokazovania vyplýva, že majetok, o vydanie ktorého žiadal, prešiel do vlastníctva štátu na základe rozhodnutia prijatého podľa nariadenia č. 15/1959, ktoré ako reštitučný titul v § 3 zákona č. 503/2003 z. z. uvedený nie je, čím spochybňuje aj právne postavenie navrhovateľa ako oprávnenej osoby v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z.. Keďže dôvody na navrátenie vlastníctva sú v zákone č. 503/2003 Z. z. taxatívne vymedzené, ich rozšírenie o iné dôvody je neprípustné. Pokiaľ sa vlastníctvo k pozemku podľa režimu uvedeného v § 3 zákona č. 503/2003 Z. z. nenavracia, nemôže nastúpiť ani prípad tzv. náhradného riešenia, t. j. poskytnutie iných pozemkov, alebo finančnej náhrady, ako to uplatňuje v odvolaní navrhovateľ. Z tohto dôvodu nemohlo dôjsť nevyplatením náhrady za nenavrátene pozemky k zásahu do základného ľudského práva navrhovateľa na vlastníctvo, pretože reštitučný nárok, t. j. legitímne očakávanie priznania vlastníckeho práva, ktoré už možno považovať za majetok v zmysle ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu slovenskej republiky, Ústavného súdu Slovenskej republiky, ako aj Európskeho súdu na ochranu ľudských práv a základných slobôd by vznikol sťažovateľovi až v momente úplného splnenia podmienok zákona č. 503/2003 Z. z.“

V rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009 v spojení s opravným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžo 240/2008 z 27. novembra 2009

vo veci sťažovateľovho brata O. B. proti odporcovi obvodnému pozemkovému úradu v konaní o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu odporcu, o odvolaní proti rozsudku krajského súdu č. k. 1 Sp/3/2008-32 z 11. apríla 2008 najvyšší súd rozsudok krajského súdu č. k. 1 Sp/3/2008-32 z 11. apríla 2008 v spojení s doplňujúcim rozsudkom č. k. 1 Sp/3/2008-46 z 8. septembra 2008 zmenil tak, že rozhodnutie odporcu č. sp. 2008/00033, Ev. č. 2008/000125 zo 7. februára 2008 zrušil a vec vrátil odporcovi na ďalšie konanie, pričom v jeho odôvodnení okrem iného uviedol:

„Súd z obsahu spisového materiálu zistil, že finančný odbor Okresného národného výboru v R. na žiadosť žiadateľa Š., n. p. v S. podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. a § 11 vyhlášky č. 88/1959 Úradného vestníka o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektoru vydal dňa 28. 6. 1963 rozhodnutie č. Fin.88/Ev.19/H/1962-máj, ktorým nehnuteľnosti v katastrálnom území H. uvedené vo výkaze plôch ku geometrickému plánu a súpisu nehnuteľností zo dňa 30. 11. 1961 č. 0-920-72-1/2-2 vyhotoveného Strediskom geodézie v K. prešli do vlastníctva Československého štátu, konkrétne do správy Š., n. p. v S. dňom právoplatnosti uvedeného rozhodnutia (15. 8. 1963). Tieto nehnuteľnosti sa na základe uvedeného rozhodnutia stali súčasťou vodného diela R., stavba ktorá bola povolená rozhodnutím Rektorátu pre výstavbu v K. zo dňa 18. 1. 1954 a právnym nástupcom Š., n. p. v S. sa stal na základe delimitačného protokolu z 27. 4. 1997 V., š. p. M., ktorý tieto nehnuteľnosti odovzdal Slovenskému pozemkovému fondu v Bratislave, ktorý kúpnu zmluvou z 29. 5. 1998 predal fyzickým osobám. Z vyjadrenia Okresného súdu v R. zo dňa 16. 10. 2007 vyplýva, že do depozitu Štátneho notárstva nebola vložená žiadna náhrada za odňaté pozemky v katastrálnom území H. patriacich do vlastníctva pôvodných vlastníkov a prevedených do vlastníctva Československého štátu – do správy Š., n. p. v S. Okresný súd ďalej upozornil, že v danom prípade rozhodnutie ONV finančného odboru v R. č. Fin. 88/Ev.19/H/1962-máj zo dňa 28. 6. 1963 nie je vyvlastňovacím rozhodnutím, ale ide o rozhodnutie o zoštátnení nehnuteľného majetku patriaceho do vlastníctva súkromným vlastníkom podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. Keďže cena užívaných nehnuteľností prevyšovala čiastku uvedenú v § 7 ods. 1 citovanej vyhlášky č. 88/1959 Ú. v. o náhrade sa malo rozhodnúť podľa osobitného vykonávacieho prepisu (§ 11 vyhlášky). Z vyššie uvedeného vyplýva, že predmetné nehnuteľnosti právneho predchodcu navrhovateľa prešli do vlastníctva Československého štátu, konkrétne do

vlastníctva Š., n. p. v S. zoštátnením bez vyplatenia náhrady. Je tu teda daný, podľa názoru odvolacieho súdu, reštitučný titul uvedený v § 3 ods. 1 písm. n) zákona č. 503/2003 Z. z. Pochybil preto odporca, keď navrhovateľom uplatnený nárok bez ďalšieho z dôvodu, že v danom prípade k prechodu vlastníctva na štát došlo podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektora, ktorý reštitučný titul bol riešený zákonom č. 403/1990 Zb., bez ďalšieho nepriznal z dôvodu, že v danom prípade k prechodu vlastníctva na štát došlo podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb., ktorý podľa názoru odporcu nie je reštitučným titulom uvedeným v § 3 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. Okrem toho odporca pochybil aj v tom, že nezisťoval, či v čase vydania rozhodnutia č. Fin.88/Ev.19/H/1962-máj zo dňa 28. 6. 1963, ktoré nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť dňa 13. 8. 1963, prešli do vlastníctva Československého štátu pozemky, ktoré tvoria poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patrili, alebo v tom čase podľa skutočného stavu v prírode bol druh týchto pozemkov iný, než aký bol v tom čase vedený v katastri nehnuteľností. Nebolo možné preto posúdiť, či sa na predmetné nehnuteľnosti vzťahuje ustanovenie § 1 veta druhá zákona č. 503/2003 Z. z...“

Na základe uvedeného možno teda konštatovať, že v skutkovo identických prípadoch najvyšší súd právne posúdil jednu z podmienok navrátenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam odlišne. V namietanom rozsudku sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009 posúdil najvyšší súd prechod vlastníckeho práva k tým istým nehnuteľnostiam na základe rozhodnutia Okresného národného výboru v R. č. Fin.88/Ev.19/H/1962-máj z 28. júna 1963 „iba“ za prechod vlastníckeho práva podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb., nie za vyvlastnenie ani za zoštátnenie, čo podľa názoru daného senátu najvyššieho súdu nebol reštitučný titul, keďže sa o ňom zákon č. 503/2003 Z. z. *expressis verbis* nezmieňoval. Podľa názoru iného senátu najvyššieho súdu uvedeného v rozsudku sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009 v spojení s opravným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžo 240/2008 z 27. novembra 2009 prechod vlastníckeho práva na základe rozhodnutia Okresného národného výboru v R. č. Fin.88/Ev.19/H/1962-máj z 28. júna 1963 podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. bol zoštátnením bez vyplatenia náhrady, bol tu teda

daný, podľa názoru odvolacieho súdu, reštitučný titul uvedený v § 3 ods. 1 písm. n) zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom.

Zo zistení ústavného súdu ďalej vyplynulo, že v obdobnej veci iný senát najvyššieho súdu rozsudkom sp. zn. 3 SžoKS 130/2005 z 9. júna 2006 rozhodol obdobne ako v rozsudku sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009 v spojení s opravným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Sžo 240/2008 z 27. novembra 2009. Relevantný je vo vzťahu k posudzovanému prípadu právny názor najvyššieho súdu vyslovený v rozsudku sp. zn. 3 SžoKS 130/2005 z 9. júna 2006, podľa ktorého *„odvolací súd nepovažuje za správny právny názor, podľa ktorého navrátenie vlastníctva odňatého podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. nie je možné len preto, že nie je o ňom osobitne zmienka v ustanovení § 3 zákona (ide o ustanovenie zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom, pozn.)“*. Vo vzťahu k relevantnej právnej úprave § 3 ods. 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom najvyšší súd v označenom rozsudku ďalej uviedol, že *„nie v každom z právnych dôvodov uvedených pod písm. a) až t) je uvedené ustanovenie právneho predpisu, podľa ktorého malo odňatie vlastníctva nastať, ale sú v nich uvedené skutkové okolnosti, na základe ktorých došlo k strate vlastníctva“*.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti už vyslovil, že k imanentným znakom právneho štátu patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná (m. m. PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05).

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z týchto dôvodov ústavný súd pri posudzovaní sťažovateľovej veci prihliadal aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len

„ESLP“) týkajúcu sa porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru v dôsledku rozpornej judikatúry najvyššieho súdu.

Rozdiely v súdnych rozhodnutiach sú prirodzene obsiahnuté v každom súdnom systéme, ktorý je založený na existencii viacerých nižších súdov s obmedzenou územnou pôsobnosťou. Úlohou najvyššieho súdu je práve usmerňovať tieto protirečivé rozsudky (Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší v. Francúzsko, ESLP – Veľká Komora, sťažnosti č. 24846/94 a č. 34165/96 až č. 34173/96., bod 59). Podľa názoru ESLP je preto v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu, situácia, keď najvyšší súd (ako zjednocovateľ rozdielnych právnych názorov) je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií (m. m. Beian v. Rumunsko, Baranowski v. Poľsko). Rozporné právne názory najvyššieho súdu na identické situácie sú tak v konečnom dôsledku spôsobilé podkopávať dôveru verejnosti v súdny systém (m. m. Sovtransavto Holding v. Ukrajina, ESLP).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatoval, že najvyšší súd v identických, resp. obdobných veciach týkajúcich sa interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom uplatňuje rozdielnu judikatúru, čím spochybňuje princíp právnej istoty ako jeden z princípov právneho štátu, ktorý sú povinné pri svojej rozhodovacej činnosti povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci a ktorý je vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu o porušovaní základných práv alebo slobôd garantovaných ústavou (m. m. IV. ÚS 383/08). Táto skutočnosť sama osebe v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu, ako aj relevantnou judikatúrou ESLP zakladá v posudzovanom prípade dôvod na vyslovenie porušenia ústavou garantovaných práv sťažovateľa.

II.3 K ústavnej akceptovateľnosti právnych názorov vyjadrených v namietanom rozsudku najvyššieho súdu

Ústavný súd aj v posudzovanej veci rešpektuje svoj právny názor vyjadrený v doterajšej judikatúre, podľa ktorého jeho úlohou pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa

čl. 127 ods. 1 ústavy nie je posudzovanie právnej perfektnosti namietaného rozhodnutia všeobecného súdu z hľadiska formálnych požiadaviek vyplývajúcich zo zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov, a z týchto aspektov jeho „vylepšovanie“ (m. m. IV. ÚS 325/08), ale posúdenie jeho ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti.

Preto sa aj napriek predbežnému záveru vyjadrenému v časti II.2 tohto nálezu ústavný súd ďalej zaoberal otázkou, či vo vzťahu k namietanému rozsudku (popri skutočnosti, že najvyšší súd v ňom skutkovo identickú situáciu z právneho hľadiska posúdil odlišne ako v iných svojich rozhodnutiach) neexistujú aj ďalšie dôvody zakladajúce záver o jeho ústavnej neakceptovateľnosti z hľadiska záruk, ktoré vo svojej judikatúre poskytuje základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi konania poskytuje pri rozhodovaní o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam správnych orgánov [§ 250l a nasl. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)], t. j. v konaní, v ktorom sa podaním riadneho opravného prostriedku (odvolania) domáha ochrany svojich práv pred príslušným súdom s plnou jurisdikciou z dôvodov, uplatnenie ktorých umožňuje procesné právo. Ak účastník konania splní predpoklady ustanovené zákonom na poskytnutie ochrany v konaní podľa III. hlavy V. časti Občianskeho súdneho poriadku, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodov na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takejto právnej ochrany však prirodzene nemožno považovať za právo na úspech v predmetnom konaní (mutatis mutandis II. ÚS 4/94), ak každé rozhodnutie všeobecného odvolacieho súdu odpovedá na obsah odvolania ústavne konformným spôsobom a v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Ústavný imperatív konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, vyjadrený v čl. 2 ods. 2 ústavy, zaväzuje všetky orgány verejnej moci vrátane všeobecných súdov rozhodujúcich o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam správnych orgánov. Tento ústavný príkaz zaväzuje orgány verejnej moci pri ich akejkolvek činnosti a zvlášť vtedy, ak výkonom svojich kompetencií poskytujú ochranu

základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb rešpektujúc pritom princípy právneho štátu (čl. 1 ods. 1 prvá veta ústavy). Rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009, ktorým bol potvrdený rozsudok krajského súdu č. k. 7 Sp 4/2008-31 v právnej veci navrhovateľa (sťažovateľa) proti odporcovi (obvodnému pozemkovému úradu), je založený na týchto právnych argumentoch:

a) predmetom reštitučného nároku sťažovateľa boli pozemky, ktoré neprešli na štát niektorým zo spôsobov uvedených v § 3 zákona č. 503/2003 Z. z., keďže tieto neboli „*vyvlastnené, ani znárodnené, ale k prechodu vlastníctva na štát došlo podľa nariadenia č. 15/1959 Zb.*“, preto neprichádza do úvahy uplatnenie § 3 zákona č. 503/2003 Z. z.,

b) dôvody uvedené v § 3 zákona č. 503/2003 Z. z. sú vymedzené taxatívnym spôsobom, pričom zákon neumožňuje tieto dôvody rozširovať.

Ústavný súd sa vo svojej doterajšej judikatúre už priklonil k zásade prednosti ústavne konformného výkladu, čo v konaní o súlade právnych predpisov vyjadril týmto právnym názorom: „Keď právnu normu možno vysvetľovať dvoma spôsobmi, pričom jeden výklad je v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi podľa čl. 11 Ústavy SR a druhý výklad je s nimi v nesúlade, nejestvuje ústavný dôvod na zrušenie takej právnej normy. Všetky štátne orgány majú vtedy Ústavou určenú povinnosť uplatňovať právnu normu v súlade s Ústavou SR“ (PL. ÚS 15/98). Zásadu prednosti ústavne konformného výkladu ústavný súd uplatňuje aj v konaniach o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, pričom zdôrazňuje, že z tejto zásady „vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických alebo právnických osôb. Inak povedané, všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd“ (II. ÚS 148/06, m. m. tiež IV. ÚS 96/07, IV. ÚS 95/08).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to,

aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02). Ústavne súladný výklad zákonov týkajúcich sa rozhodovacej činnosti súdov predstavuje neoddeliteľnú súčasť ich rozhodovacej činnosti a ako taký jedine zodpovedá základnému právu každého na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (I. ÚS 24/00).

Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, pričom pri interpretácii a aplikácii právnych predpisov vychádza zo zmyslu a účelu príslušnej právnej úpravy a dbá o to, aby prijaté riešenie bolo akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, I. ÚS 57/07, IV. ÚS 182/07). Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel požadovanej súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať účastníkovi konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.

K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd svojich občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd.

Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takéhoto postupu orgánu verejnej moci (II. ÚS 9/00, II. ÚS 143/02). Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie.

Objektívny postup orgánu verejnej moci sa musí prejavovať nielen vo využití všetkých dostupných zdrojov zisťovania skutkového základu na rozhodnutie, ale aj v tom, že takéto rozhodnutie obsahuje aj odôvodnenie, ktoré preukázateľne vychádza z týchto objektívnych postupov a ich využitia v súlade s procesnými predpismi.

Článok 2 ods. 2 ústavy obsahuje ústavné pravidlo, v rámci ktorého každý orgán verejnej moci vrátane štátnych orgánov sám (autonómne) určuje nielen to, aký druh právnej úpravy použije pri rozhodovaní, ale aj to, akým spôsobom prikočí k jeho výkladu v súlade s princípom právneho štátu, ktorý je vyjadrený v citovanom článku ústavy. Ústavný príkaz, ktorý je obsiahnutý v čl. 2 ods. 2 ústavy, je súčasne aj ustanovením povinnosti vykladať ústavné a zákonné normy tak, aby sa tento ústavný príkaz rešpektoval v celom vymedzenom rozsahu. Uvedené ústavné pravidlo sa vzťahuje v celom rozsahu aj na ochranu základných práv a slobôd, ktorú poskytujú orgány verejnej moci v rozsahu svojich kompetencií vrátane základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Účelom reštitučných zákonov je zmiernenie majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v rozhodujúcom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, teda v pomerne dlhom období neslobody a perzekúcie, pričom v mnohých prípadoch k týmto majetkovým a iným krívdám dochádzalo na základe „právnych predpisov“, ktoré len ťažko možno podľa súčasných kritérií nazvať „právnymi“. Reštitučné zákony z obdobia po roku 1989 „otvorili“ pre oprávnené osoby priestor na to, aby sa domáhali inter alia navrátenia vlastníctva k hnutelným a nehnuteľným veciam, a to za splnenia stanovených podmienok a v zákonom

ustanovenej pomerne krátkej lehote (v zásade 6 mesiacov od účinnosti zákona), uplynutie ktorej malo za následok zánik práva domáhať sa navrátenia vlastníctva k pozemkom.

Z dôvodovej správy k návrhu zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom vyplýva, že cieľom predkladaného návrhu zákona je umožniť oprávneným osobám, ktoré neuplatnili svoj nárok (poznámka reštitučný) v lehote, aby tento mohli uplatniť v novej jednoročnej lehote. Ústavný súd teda poukazuje na to, že predmetom úpravy zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom je navrátenie vlastníctva (po splnení zákonom ustanovených podmienok) bez ohľadu na to, či oprávnený mohol svoj nárok uplatniť podľa predchádzajúcich reštitučných zákonov a neurobil tak v zákonom ustanovenej lehote, čím jeho nárok podľa predchádzajúcich reštitučných zákonov zanikol.

V dôvodovej správe sa k ustanoveniu § 3 návrhu zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom uvádza, že reštitučné tituly (dôvody nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam) „sú totožné s reštitučnými titulmi podľa ostatných reštitučných zákonov...“.

Podľa ustanovenia § 1 zákona o navrátení vlastníctva sa vlastníctvo navráti k pozemkom, ktoré neboli vydané podľa osobitného predpisu. V poznámke pod čiarou sa len príkladmo uvádza zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov a zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov. Na základe uvedeného ústavný súd zastáva názor, že navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam (za splnenia ostatných podmienok) sa vzťahuje na všetky prípady odňatia vlastníctva, ktoré boli ako reštitučné tituly označené v osobitných predpisoch (reštitučných zákonoch), teda aj v zákone č. 403/1990 Zb. o zmiernení následkov niektorých majetkových krívd v znení neskorších predpisov.

Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého prechod vlastníctva z fyzickej osoby alebo právnickej osoby na štát na

základe rozhodnutia kompetentného orgánu podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. nemožno bez ďalšieho považovať za jeden z reštitučných titulov, pretože takýto reštitučný titul nie je *expressis verbis* uvedený v zákone o navrátení vlastníctva k pozemkom, je právnym názorom, ktorý je formalistický a popiera účel zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom. V tejto súvislosti ústavný súd poznamenáva, že z rovnakého právneho názoru vychádzal aj najvyšší súd v inom svojom rozsudku sp. zn. 3 SžoKS 130/2005 z 9. júna 2006, ktorý následne premietol aj do rozsudku sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009 týkajúceho sa sťažovateľovho brata.

Prihliadnuc na argumentáciu sťažovateľa, podľa ktorého Okresný národný výbor v R. rozhodol na základe rozhodnutia č. Fin 88/ev. 19/H/1962-máj z 28. júna 1963 v rozpore s platnými právnymi predpismi, keďže k prechodu vlastníckeho práva malo dôjsť bez toho, aby tu existoval nájomný alebo iný právny pomer, a zároveň k takémuto prechodu došlo bez náhrady, ústavný súd uvádza, že najvyšší súd sa „strohým“ konštatovaním, že prechod vlastníckeho práva podľa nariadenia č. 15/1959 Zb. nie je reštitučným titulom, zbavil povinnosti riadne sa vysporiadať s týmito námietkami sťažovateľa.

Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009 je rozhodnutím, ktoré nie je z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné, a preto rozhodol, že namietaným rozsudkom bolo porušené sťažovateľovo základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods.1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny (výrok 1 tohto nálezu).

Vo vzťahu k bodu 1 tohto nálezu ústavný súd považoval za potrebné ešte uviesť, že najvyšší súd v sťažovateľom spomínanom rozsudku sp. zn. 6 Sžo 240/2008 zo 14. októbra 2009 týkajúcom sa jeho brata O. B. vyjadril svoj právny názor len vo vzťahu k jednej z podmienok navrátenia vlastníctva k pozemkom, a to k podmienke vyplývajúcej z § 3 ods. 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom. Zároveň však najvyšší súd uviedol, že pozemkový úrad pochybil, keď sa nezaoberal posúdením splnenia podmienky uvedenej v § 1 druhej vety zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom, teda tým, či predmetné nehnuteľnosti patria, alebo patrili do poľnohospodárskeho pôdneho fondu. V žiadnom

prípade teda tento rozsudok najvyššieho súdu nemožno interpretovať ako rozsudok, ktorým najvyšší súd rozhodol „*kladne o priznaní jeho reštitučných nárokov*“ O. B. (ako tvrdí sťažovateľ, pozn.), keďže o týchto bude v konečnom dôsledku rozhodovať pozemkový úrad, ktorý je síce viazaný právnym názorom najvyššieho súdu, ale len čo sa týka splnenia podmienky uvedenej v § 3 ods. 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom. Na druhej strane však ústavný súd zdôrazňuje, že vzhľadom na kumulatívny charakter podmienok na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam malo v namietanom prípade rozhodnutie najvyššieho súdu ako poslednej opravnej inštancie aj čo len o jednej z týchto podmienok v sťažovateľom prípade za následok, že tento by sa ďalej nemohol domáhať navrátenia vlastníctva k pozemkom.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa zaručených mu čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, ako aj práva zaručeného mu čl. 1 dodatkového protokolu, ústavný súd uvádza, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a zrušenie rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 12/2009 z 18. novembra 2009 (bod 2 výroku tohto nálezu) sa v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) otvára priestor na to, aby sa najvyšší súd sám vyrovnal s ochranou označených práv hmotného charakteru. Ústavný súd preto sťažnosti v tejto časti sťažnosti sťažovateľa nevyhoviel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ochranou v konaní pred ústavným súdom (bod 4 výroku tohto nálezu). Ústavný súd v tejto súvislosti prihliadol aj na zásadu minimalizovania zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci, keďže nálezom zrušujúcim rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktorý zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje, sa vytvoril priestor na ochranu namietaného porušenia týchto práv v rámci sústavy všeobecných súdov (obdobne pozri napr. IV. ÚS 128/07).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva

alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil, že namietaným rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené sťažovateľom označené základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, zároveň rozhodol aj o zrušení tohto rozsudku a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu). Najvyšší súd bude po vrátení veci na ďalšie konanie viazaný právnym názorom ústavného súdu týkajúcim sa výkladu a aplikácie § 3 ods. 1 zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom vyjadreným v časti II tohto nálezu v kontexte s tvrdením sťažovateľa, že v jeho prípade došlo k prechodu vlastníckeho práva na štát bez toho, aby v čase pred nadobudnutím účinnosti vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. existoval nájomný alebo iný právny pomer, a tiež s jeho tvrdením, že k prechodu vlastníckeho práva došlo bez náhrady, a teda v konečnom dôsledku s námietkou, že prechod vlastníckeho práva na štát na základe rozhodnutia Okresného národného výboru v R. č. Fin 88/ev. 19/H/1962-máj z 28. júna 1963 bol zoštátnením (znárodnením) vykonaným v rozpore s vtedy platnými právnymi predpismi alebo bez vyplatenia náhrady, a vyvodit' zo zistení príslušné právne závery.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia advokátom JUDr. J. F., T. (bod 4 výroku tohto nálezu); sťažovateľ žiadal úhradu trov konania v sume 149,23 €. Vzhľadom na to, že trovy konania požadované sťažovateľom neprevyšovali sumu vypočítanú podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ústavný súd ich priznal v sume ním požadovanej (bod 3 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. septembra 2010